ТЕМА 19. ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ. ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ. ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

План

1. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.
2. Примусові заходи медичного характеру.
3. Примусове лікування.
4. спеціальна конфіскація.
5. Поняття заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

1. У 2017 р. КК України доповнено новим розділом XIII[1] «Обмежувальні заходи», який містить ст. 91[1] «Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство». *Обмежувальні заходи застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.*

Так, в *інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством*, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених КК України, від кримінальної відповідальності чи покарання, *суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів*, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені *такі обов'язки*:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;
2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;
3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;
4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;
5) направлення для проходження програми для кривдників.

Ці *заходи застосовуються до особи, яка на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку*.

Заходи можуть застосовуватися *на строк від одного до трьох місяців* і за потреби можуть бути продовжені на *визначений судом строк, але не більше як на 12 місяців.*

2. *Примусові заходи медичного характеру – це надання за рішенням суду амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь* (ст. 92 КК України).

Метою заходів медичного характеру є обов'язкове лікування особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, а також запобігання вчиненню нею таких діянь.

Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до таких осіб:

1) які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;
2) які вчинили у стані обмеженої осудності КП;
3) які вчинили КП у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання.

Таким чином, *підставами застосування примусових заходів медичного характеру є:*

а) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки конкретного КП;
б) наявність у особи психіатричного захворювання;
в) така особа становить небезпеку для суспільства.

У ст. 94 КК України дається перелік *видів примусових заходів медичного характеру*. Суд призначає конкретний вид примусового лікування виходячи з характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб.

Такими *видами примусових заходів медичного характеру є:*

1) *надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку* (може бути застосоване судом стосовно особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги);

2) *госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом* (може бути застосована судом щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги і лікування у примусовому порядку);

3) *госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленим наглядом* (може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах посиленого нагляду);

4) *госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом* (може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у закладі з надання психіатричної допомоги та лікування в умовах суворого нагляду).

Якщо *не буде визнано за необхідне застосування до психічно хворого примусових заходів* медичного характеру, а також у разі припинення застосування таких заходів, *суд може передати його на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом*.

Примусові заходи медичного характеру є безстроковими. Вони призначаються до видужання особи або до зміни ступеня тяжкості захворювання, коли особа перестає бути небезпечною для себе та інших.

Таким чином, примусові заходи медичного характеру *можуть продовжуватися, змінюватися та припинятися*. Це здійснюється судом *за заявою представника психіатричного закладу (лікаря-психіатра), який надає особі таку допомогу*, до якої додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування таких примусових заходів.

Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру може здійснюватися судом також *за заявою особи, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, її захисника або законного представника* у разі, якщо така особа за станом свого здоров'я не може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними, в тому числі не може усвідомлено подати до суду відповідну заяву. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів закладу, в якому особі надається психіатрична допомога, або, у разі наявності, висновок обраного нею незалежного лікаря-психіатра.

Особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду комісією лікарів-психіатрів *не рідше одного разу на 6 місяців для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або про зміну застосування такого заходу*.

У разі відсутності підстав для припинення або зміни застосування примусового заходу медичного характеру представник закладу з надання психіатричної допомоги (*лікар-психіатр*), який надає особі таку психіатричну допомогу, *направляє до суду заяву, до якої додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження застосування* примусового заходу медичного характеру.

У разі необхідності продовження застосування примусового заходу медичного характеру *понад 6 місяців* представник закладу з надання психіатричної допомоги (*лікар-психіатр*), який надає особі таку психіатричну допомогу, *повинен направити до суду за місцем знаходження закладу* з надання

психіатричної допомоги заяву *про продовження застосування примусового заходу*. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який містить обґрунтування про необхідність продовження надання особі такої психіатричної допомоги. В подальшому продовження застосовування примусового заходу медичного характеру *проводиться кожного разу на строк, який не може перевищувати 6 місяців*.

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру, *мають право звертатися до суду із заявою про зміну або припинення застосування примусових заходів* медичного характеру *не частіше одного разу на 6 місяців* та незалежно від того, чи розглядалося судом це питання в зазначений період.

Особа, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, *має право звернутися до обраного нею незалежного лікаря-психіатра з метою отримання висновку про стан свого психічного здоров'я*. У висновку незалежного лікаря-психіатра мають бути зазначені підстави для зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. У разі відсутності таких підстав у висновку обґрунтовується необхідність продовження застосування примусових заходів медичного характеру. У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру через змінення психічного стану особи на краще, *суд може передати її на піклування родичам або опікунам з обов'язковим лікарським наглядом*.

У разі припинення застосування примусових заходів медичного характеру *через видужання особи*, які вчинили КП у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку, *підлягають покаранню на загальних засадах*, а особи, які захворіли на психічну хворобу під час відбування покарання, можуть підлягати *подальшому відбуванню покарання*.

3. *Примусове лікування – це лікування, яке застосовується судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили КП та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб* (ст. 96 КК України).

Хворобами, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, наприклад, є туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, ВІЛ/СНІД, наркоманія, токсикоманія, хронічний алкоголізм.

Застосування примусового лікування є правом, а не обов'язком суду. Воно застосовується за таких умов:

1) вчинення особою КП і призначення їй покарання;
2) наявність у такої особи хвороби, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

У разі призначення *покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі* примусове лікування здійснюється ***за місцем відбування покарання***. У разі призначення інших видів покарань примусове лікування здійснюється *у спеціальних лікувальних закладах*.

4. *Спеціальна конфіскація* – це примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК України, за умови вчинення умисного КП або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само передбаченого ч. 1 ст. 150, ст. 154, ч.ч. 2, 3 ст. 159^1, ч. 1 ст. 190, ст. 192, ч. 1 ст. 204, ч. 1 ст. 209^1, ч. 1 ст. 210, ч.ч. 1, 2 ст. 212, ч.ч. 1, 2 ст. 212^1, ч. 1 ст. 222, ч. 1 ст. 229, ч. 1 ст. 239^1, ч. 1 ст. 239^2, ч. 2 ст. 244, ч. 1 ст. 248, ч. 1 ст. 249, ч.ч. 1, 2 ст. 300, ч. 1 ст. 301, ч. 1 ст. 302, ч. 1 ст. 310, ч. 1 ст. 311, ч. 1 ст. 313, ч. 1 ст. 318, ч. 1 ст. 319, ч. 1 ст. 362, ст. 363, ч. 1 ст. 363^1, ч. 1 ст. 364^1, ч. 1 ст. 365^2 КК України (ст. 96^1 КК України).

Спеціальна конфіскація застосовується на підставі:

1) обвинувального вироку суду;
2) ухвали суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
3) ухвали суду про застосування примусових заходів медичного характеру;
4) ухвали суду про застосування примусових заходів виховного характеру;
5) ухвали суду про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру.

У випадках, коли *об'єктом спеціальної конфіскації є майно, вилучене з цивільного обороту*, вона може бути застосована на підставі:

1) ухвали суду про закриття кримінального провадження з інших підстав, аніж звільнення особи від кримінальної відповідальності;
2) ухвали суду, постановленої в порядку ч. 9 ст. 100 КПК України, за клопотанням слідчого чи прокурора, якщо кримінальне провадження закривається ними.

Випадки застосування спеціальної конфіскації. Спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

1) одержані внаслідок вчинення КП та/або є доходами від такого майна;
2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення КП, фінансування та/або матеріального забезпечення КП або винагороди за його вчинення;
3) були КП, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходять у власність держави;
4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення КП, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

У разі якщо гроші, цінності та інше майно, були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає *повністю або частково перетворене майно*.

Якщо конфіскація грошей, цінностей та іншого майна, на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить *рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна*.

Спеціальна конфіскація застосовується також у разі, коли особа не підлягає кримінальній відповідальності у зв'язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, або неосудністю, або звільняється від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених КК України, крім звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Спеціальна конфіскація також застосовується одночасно із заходами кримінально-правового характеру у кримінальних провадженнях щодо вчинення суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України, до грошей, цінностей чи іншого майна юридичної особи, якщо воно:

1) було одержано внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння та/або є доходами, отриманими безпосередньо від використання такого майна;

2) призначалося (використовувалося) для фінансування або матеріального забезпечення суспільно небезпечного діяння, або винагороди за його вчинення;

3) було предметом зазначеного суспільно небезпечного діяння, крім майна, що повертається власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходить у власність держави;

4) було використано як засіб вчинення суспільно небезпечного діяння, крім майна, що повертається власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про його незаконне використання.

У разі якщо гроші, цінності чи інше майно було повністю або частково перетворене в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або частково перетворене майно.

Якщо конфіскація такого майна на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок його використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна (ч. 4 ст. 96^1 КК України).

Гроші, цінності, в тому числі кошти, що *знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах*, інше майно, зазначені в цій статті, *підлягають спеціальній конфіскації у третьої особи, якщо вона набула таке майно від підозрюваного, обвинуваченого*, особи, яка переслідується за вчинення суспільно небезпечного діяння у віці, з якого не настає кримінальна відповідальність, або в стані неосудності, чи іншої особи безоплатно, за ринкову ціну або за ціну вищу чи нижчу ринкової вартості, і знала або повинна була і могла знати, що таке майно відповідає будь-якій із ознак,

зазначених у п. 1-4 ч. 1 ст. 96^2 КК України. Відомості щодо третьої особи повинні бути встановлені в судовому порядку на підставі достатності доказів.

Спеціальна конфіскація не може бути застосована до майна, яке перебуває у власності добросовісного набувача.

Спеціальна конфіскація не застосовується до:

1) грошей, цінностей та іншого майна, які згідно із законом підлягають поверненню власнику (законному володільцю);

2) грошей, цінностей та іншого майна, які призначені для відшкодування шкоди, завданої КП.

5. Згідно ст. 80 ЦК України, ***юридична особа*** *– це організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку*. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. В Україні організація визнається юридичною особою виключно після проведення її державної реєстрації та внесення до Єдиного державного реєстру.

Уповноважені особи юридичної особи – це службові особи юридичної особи, а також інші особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Згідно з ч ст. 96^3 КК України *підставами для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру* є:

1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із КП, передбачених у ст.ст. 209 і 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368^3, ч.ч. 1, 2 ст. 368^4, ст.ст. 369 і 369^2 КК України;

2) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із КП, передбачених у ст.ст. 209 і 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368^3, ч.ч. 1, 2 ст. 368^4, ст.ст. 369 і 369^2 КК України;

3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із КП, передбачених ст.ст. 111^1, 258-258^6 КК України;

4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із КП, передбачених ст.ст. 109, 110, 113, 114^2, 146, 147, ч.ч. 2-4 ст. 159^1, ст.ст. 160, 260, 262, 436, 437-439, 442, 442^1, 444, 447 КК України;

5) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із КП, передбачених ст.ст. 255, 343, 345, 347, 348, 349, 376-379, 386 КК України;

6) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи будь-якого із КП, передбачених ст.ст. 152-156^1, 301^1-303 КК України.

Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи є встановлені фактичні обставини, що свідчать про:

1) вчинення її уповноваженою особою, її засновником (учасником), кінцевим бенефіціарним власником або членом наглядової ради від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України;

2) незабезпечення здійснення покладених на уповноважену особу юридичної особи законом чи установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України;

3) незабезпечення виконання покладених на уповноважену особу юридичної особи законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо здійснення нагляду та/або контролю за діями осіб, які діють від імені юридичної особи або за дорученням її уповноважених осіб, є членами її колегіальних органів або найманими працівниками, що призвело до вчинення від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України;

4) вчинення від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України, з відома її уповноважених осіб, засновника (учасника), кінцевого бенефіціарного власника, члена наглядової ради.

Застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру з підстав, передбачених цією частиною, не потребує встановлення фізичної особи, дії або бездіяльність якої підпадають під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 КК України;

Заходи кримінально-правового характеру суд застосовує до таких юридичних осіб:

1) до підприємства, установи чи організації, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій (у випадках, передбачених п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 96^3 КК України).

2) до суб'єктів приватного та публічного права резидентів та нерезидентів України, включаючи підприємства, установи чи організації, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, фонди, а також міжнародні організації, інші юридичні особи, що створені у відповідності до вимог

національного чи міжнародного права (у випадках, передбачених п.п. 3-6 ч. 1 ст. 96^3 КК України).

Якщо держава або суб'єкт державної власності володіє часткою більше 25 відсотків в юридичній особі або юридична особа знаходиться під ефективним контролем держави чи суб'єкта державної власності, то дана юридична особа несе цивільну відповідальність у повному обсязі за неправомірно отриману вигоду та шкоду, заподіяну КП, що вчинене державою, суб'єктами державної власності або державного управління.

У разі реорганізації юридичних осіб, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані до їх правонаступників, до яких перейшли майно, права та обов'язки, пов'язані з вчиненням КП, зазначених п.п. 1-6 ч. 1 ст. 96^3 КК України.

Юридична особа *звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру*, якщо з дня вчинення її уповноваженою особою будь-якого КП, зазначеного ст. 96^3 КК України, і до дня набрання вироком законної сили минули такі строки:

1) *три роки* – у разі вчинення кримінального проступку;
2) *п'ять років* – у разі вчинення нетяжкого злочину;
3) *десять років* – у разі вчинення тяжкого злочину;
4) *п'ятнадцять років* – у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

Юридична особа звільняється від застосування до неї заходів кримінально-правового характеру з підстав, передбачених ч. 2 ст. 96^3 КК України, якщо з дня вчинення суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України, і до дня набрання законної сили рішенням суду щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру минули такі строки:

а) *п'ять років* – у разі вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки нетяжкого злочину;

б) *десять років* – у разі вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки тяжкого злочину;

в) *п'ятнадцять років* – у разі вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки особливо тяжкого злочину.

Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру *зупиняється*, *якщо її уповноважена особа, яка вчинила будь-яке КП*, зазначене у ст. 96^3 КК України, *переховується від органів досудового слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та її місцезнаходження невідоме*. У таких випадках перебіг давності *відновлюється* з дня встановлення місцезнаходження цієї уповноваженої особи.

Перебіг давності застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру *переривається*, якщо до закінчення передбачених у ч.ч. 1, 2 строків її уповноважена особа *повторно вчинила будь-яке КП*, зазначене у ст. 96^3 КК України.

Обчислення давності в цьому разі починається *з дня вчинення уповноваженою особою юридичної особи будь-якого КП,* зазначеного у ст. 96^3 КК України. При цьому строки давності обчислюються окремо за кожне КП.

Види заходів кримінально-правового характеру, які судом можуть бути застосовані до юридичних осіб:

1) штраф;
2) конфіскація майна;
3) ліквідація;
4) додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру.

До юридичних осіб *штраф* та *ліквідація* можуть застосовуватися *лише як основні заходи* кримінально-правового характеру, а *конфіскація майна – лише як додатковий*. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа *зобов'язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі*, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою.

У випадках, передбачених ч. 2 ст. 96^3 КК України, до юридичної особи можуть застосовуватися такі додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру:

1) тимчасові обмеження діяльності юридичної особи;
2) тимчасове обмеження в отриманні прав та/або переваг.

У випадках, передбачених ч. 2 ст. 96^3 КК України, до юридичної особи не застосовуються ліквідація та конфіскація майна.

Штраф – це грошова сума, що сплачується юридичною особою на підставі судового рішення (ст. 96^7 КК України).

Суд застосовує штраф виходячи *з двократного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди*.

У разі *коли неправомірну вигоду не було одержано, або її розмір неможливо обчислити*, суд, залежно від ступеня тяжкості КП, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, застосовує *штраф у таких розмірах*:

1) *за кримінальний проступок* – від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) *за нетяжкий злочин* – від десяти до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) *за тяжкий злочин* – від двадцяти до сімдесяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) *за особливо тяжкий злочин* – від сімдесяти п'яти до ста тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

З урахуванням майнового стану юридичної особи суд може застосувати *штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком:*

до 6 місяців – у разі вчинення кримінального проступку;

до 12 місяців – у разі вчинення нетяжкого злочину;

до 24 місяців – у разі вчинення тяжкого злочину;

до 36 місяців – у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

Конфіскація майна – це примусове безоплатне вилучення у власність держави майна юридичної особи (ст. 96^8 КК України).

Конфіскація застосовується судом *лише у разі ліквідації* юридичної особи згідно з КК України.

Ліквідація юридичної особи – це регламентована законом процедура, результатом якої є припинення діяльності юридичної особи (ст. 96^9 КК України).

Ліквідація застосовується судом *у разі вчинення її уповноваженою особою* будь-якого із КП, передбачених ст.ст. 109, 110, 111^1, 113, 146, 147, 152-156^1, 160, 209, 255, 258-258^6, 301^1-303, 260, 262, 306, 436, 436^1, 437-439, 442, 442^1, 444, 447 КК України.

Додатковими (нефінансовими) заходами кримінально-правового характеру є:

1. *Тимчасове обмеження діяльності юридичної особи* – це заборона для юридичної особи протягом визначеного судовим рішенням строку здійснювати певний вид та/або види діяльності, зокрема:

1) брати участь у публічних та оборонних закупівлях;

2) користуватися ліцензією (зупинення дії ліцензії повністю або частково);

3) брати участь у приватизації державного та комунального майна;

4) брати участь в оренді державного та комунального майна (у тому числі заборона продовження договору оренди);

5) отримувати новий або продовжувати строк дії спеціального дозволу на користування надрами (у тому числі зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами);

6) брати участь в органах соціального діалогу, крім утвореної на локальному рівні для ведення колективних переговорів двосторонньої робочої комісії;

7) купувати облігації внутрішніх державних позик України;

8) створювати та брати участь у роботі саморегулівних організацій;

9) виробляти та розповсюджувати рекламу про власну діяльність;

10) здійснювати спонсорство;

11) брати участь у державно-приватному партнерстві;

12) брати участь у діяльності спільних підприємств.

2. *Тимчасове обмеження в отриманні прав та/або переваг* – це заборона для юридичної особи протягом визначеного судовим рішенням строку отримувати визначені законодавством України права та/або переваги, зокрема:

1) одержувати будь-які пільги та активи від держави та територіальної громади;

2) залучати, використовувати, освоювати кошти міжнародних технічних проектів та міжнародних фінансових операцій;

3) отримувати державну допомогу суб’єктам господарювання (бути отримувачем державної допомоги);

4) набувати статус резидента Дія Сіті;

5) отримувати державну та іншу фінансову підтримку експортної діяльності.

Суд може призначити додатковий (нефінансовий) захід кримінально-правового характеру стосовно юридичної особи строком від шести місяців до трьох років.

До юридичної особи за рішенням суду застосовується додатковий (нефінансовий) захід кримінально-правового характеру, пов'язаний із сферою діяльності, у межах якої встановлено зв'язок юридичної особи із суспільно небезпечним діянням, що підпадає під ознаки діянь, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України.

При застосуванні до юридичної особи додаткового (нефінансового) заходу кримінально-правового характеру у виді тимчасового обмеження діяльності юридичної особи зупиненню підлягають ліцензії виключно на ті види діяльності, у межах яких судом було встановлено зв'язок юридичної особи (ліцензіата) із суспільно небезпечним діянням, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України.

При *застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру судом враховуються* ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою КП, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру, розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, вжиті юридичною особою заходи для запобігання КП.

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у випадках, передбачених ч. 2 ст. 96^3 КК України, судом враховуються характер суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369^2 стосовно службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України, діяльність (бездіяльність) юридичної особи, безпосередньо пов'язана із зазначеним суспільно небезпечним діянням, наслідки (потенційні наслідки) вчинення зазначеного суспільно небезпечного діяння, майновий стан юридичної особи, а також вжиті юридичною особою заходи, спрямовані на запобігання правопорушенням, сприяння досудовому розслідуванню та судовому розгляду.

При вирішенні питання про застосування до юридичної особи додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру суд також враховує доцільність, необхідність тимчасового обмеження діяльності юридичної особи та/або тимчасового обмеження юридичної особи в отриманні прав та/або переваг, досягнення мети запобігання у подальшому порушення юридичною особою вимог щодо належного здійснення господарської та іншої діяльності.

За *сукупністю КП* в межах одного провадження суд, застосувавши до юридичної особи заходи кримінально-правового характеру за кожне КП окремо, визначає остаточний основний захід *шляхом поглинення менш суворого заходу більш суворим.*

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру за злочин за наявності невиконаного заходу за попереднім вироком (вироками) суду *кожне з них виконується самостійно*, *крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи* згідно з КК України

Питання до самоконтролю

1. Розкрийте сутність обмежувальних заходів.
2. Перелічіть види примусових заходів медичного характеру та охарактеризуйте їх.
3. Розкрийте зміст поняття «примусове лікування».
4. До яких осіб застосовується примусове лікування?
5. Які види заходів кримінально-правового характеру застосовуються до юридичних осіб?